

Голові спеціалізованої вченої ради Д 64.858.01 Харківського регіонального інституту державного управління Національної академії державного управління при Президентові України доктору наук з державного управління, професору Д.В.Карамішеву

ВІДГУК

офіційного опонента кандидата наук з державного управління, доцента Пшеничної Любові Василівни на дисертаційну роботу Бабічева А.В. на тему «Державне управління змінами в системі вищої освіти України» на здобуття наукового ступеня кандидата наук з державного управління за спеціальністю 25.00.02. – механізми державного управління, яка подана до захисту в спеціалізованій вченій раді Д 64.858.01 при Харківському регіональному інституті державного управління Національної академії державного управління при Президентові України

1. Актуальність обраної теми.

Інтеграційний поступ України в європейський простір потребує суттєвого оновлення концептуальних підходів та механізмів управління змінами в системі вищої освіти. Необхідність здійснення інноваційних перетворень та модернізації вітчизняної системи вищої освіти визначено низкою чинних документів, що визначають вектор державно-управлінських реформ: Стратегією сталого розвитку «Україна – 2020», Програмою та Планом дій Кабінету Міністрів України, а також проектом Концепції розвитку громадянської освіти в Україні. Стимулювання та поширення соціальних нововведень в системі державного управління вищою освітою є стратегічною ініціативою новітньої інноваційної політики Європейського Союзу.

Зміни в системі вищої освіти спрямовано на пошук нових способів структуризації, оновлення методів педагогічної діяльності, що спираються на самостійну пізнавальну активність студентів, необхідність набувати сучасних компетенцій для розв'язання комплексних проблем та прийняття оптимальних

управлінських рішень в умовах суспільних трансформацій. Здатність побачити проблему і вибрати варіант її вирішення вимагає бачення цілісності ситуації, взаємозв'язку і єдності різних її аспектів, спрямованості її власного розвитку, варіативності дій. За такого підходу метою управління змінами в системі вищої освіти є забезпечення такої узгодженої взаємодії елементів, яка б забезпечувала сталий розвиток окремих елементів і всієї системи в цілому.

В умовах обмеженості ресурсів задля забезпечення належного функціонування галузі потребують додаткового розроблення й упровадження нові державні підходи до управління змінами в системі вищої освіти. Тому актуальність обраної А.В. Бабічевим теми дослідження є беззаперечною. Ця проблематика має надзвичайно важливе значення для сучасної державно-управлінської науки та практики державного управління системою вищої освіти.

2. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків, достовірність результатів, повнота їх викладу в опублікованих працях

У дисертаційному дослідженні А.В. Бабічева обґрунтовано концептуальні підходи до управління змінами в системі вищої освіти України, визначені характерні риси системи вищої освіти України як об'єкта державного управління, з'ясовано змістовні ознаки державного управління змінами в системі вищої освіти України, виявлено групу чинників, що мають визначальний вплив на зміни в системі вищої освіти України, а також узагальнено зарубіжний досвід управління змінами в системі вищої освіти і опрацьований підхід до оцінки ефективності управління змінами в системі вищої освіти.

Дисертаційна робота відзначається чіткою логікою викладення матеріалу та підтвердженням достовірності основних її нових наукових результатів шляхом проведення комплексної експертної верифікації, а також відповідними актами та довідками про їх впровадження. Основні наукові положення, висновки і практичні рекомендації, викладені в дисертації, є достатньою мірою

обґрунтованими, логічними і послідовними. Достовірність висновків і рекомендацій, сформульованих в дисертації забезпечується використанням комплексу сучасних загальнонаукових та спеціальних принципів, підходів, методів та інших методологічних засобів, що забезпечило високий науковий рівень проведеного дослідження, дозволило автору розкрити теоретичне підґрунтя наукового аналізу інтеграційного механізму державного управління змінами в системі вищої освіти, а також відповідно до мети обґрунтувати на теоретико-методологічному рівні засади інноваційних підходів до здійснення відповідних змін органами публічної влади.

Інформаційну базу дисертаційного дослідження становлять вітчизняні та зарубіжні наукові праці, нормативно-правові акти Верховної Ради України, Президента України, Кабінету Міністрів України, центральних органів виконавчої влади, результати власних досліджень, статистичні та аналітичні матеріали.

Виходячи з цього можна стверджувати, що висновки та сформульовані в дисертації автором напрями удосконалення є достатньо обґрунтованими та достовірними.

Новизна отриманих наукових результатів полягає передусім у визначенні та обґрунтуванні теоретичних положень і концептуальних підходів до державного управління змінами в системі вищої освіти. Уперше розроблено інтеграційний механізм державного управління змінами в системі вищої освіти України, сутність якого розкрито на інституціональному, організаційному та індивідуальному рівнях, що передбачає поєднання різних чинників, засобів та інструментів та взаємозв'язок між ними на різних за визначенням рівнях управління.

Автором з'ясовано, що глобальна мета управління освітою полягає в тому, щоб створювати належні соціально-педагогічні умови для надання якісної освіти, яка буде задовольняти та поєднувати інтереси конкретної особистості та суспільства в цілому. При цьому визначені основні ознаки, якими характеризується сучасна вища освіта як об'єкт державного управління.

Доведено, що державне управління змінами в системі вищої освіти має відбуватись у контексті державної політики у сфері вищої освіти, відповідно до якої мають визначатись напрями, цілі, очікувані результати змін, а також в рамках чинного законодавства, тобто головна роль держави в управлінні змінами у системі вищої освіти полягає у створенні необхідних передумов і можливостей для відповідних змін, а також у безпосередній участі у їх здійсненні через діяльність органів публічної влади.

Важливим здобутком автора слід вважати й те, що він робить висновок стосовно того, що для України оновлення системи вищої освіти, забезпечення її відповідності найбільш розвинутих зразкам та стандартам, започаткування структурних реформ, – є запорукою стабільного розвитку держави, визначальним фактором формування освіченої нації та активно діючого громадянського суспільства. Перші кроки, що здійснені в напрямку реформування освітньої галузі, роблять її здатною не тільки сприймати інноваційні тенденції з боку суспільства, що змінилося, але і зустрічати цю зовнішню дію внутрішніми потребами і можливостями.

Результати дисертаційної роботи опубліковано в 20 наукових працях – в 1 колективній монографії, 8 статтях в наукових фахових виданнях, 11 тезах доповідей у збірниках матеріалів науково-практичних конференцій і конгресів, зокрема міжнародних та за міжнародною участю. Здобувачем проаналізовано 234 наукових праць, значна кількість яких із зарубіжних джерел.

3. Теоретична та практична цінність дослідження для науки та практики

Дисертаційне дослідження являє собою конкретний внесок в науку державного управління, що полягає у розв'язанні актуального для науки державного управління науково-практичного завдання, що полягає у з'ясуванні теоретичних засад управління змінами в системі вищої освіти та розробці практичних рекомендації щодо удосконалення управління змінами в системі вищої освіти України. Отримані у процесі дослідження результати

підтверджують загальну методологію, покладену в його основу, а реалізована мета і завдання дослідження дають можливість зробити цілком обґрунтовані висновки.

Загалом результати дисертаційної роботи можуть бути використані для розвитку теорії державного управління, удосконалення освітнього процесу та практики використання у вітчизняній системі освіти. Теоретичні положення, висновки й напрями удосконалення інноваційних процесів та здійснення змін у відповідній системі можуть бути також застосовані при виробленні та реалізації державно управлінських рішень органами публічної влади, а також під час розробки практичних рекомендацій з питань масштабного впровадження нововведень.

Теоретичні положення дисертації доведені до рівня конкретних тверджень у формі, придатній для використання органами публічної влади, які, зокрема стосуються моделей функціонування системи вищої освіти, стратегічного управління змінами у цій системі, систематизації факторів спротив відповідним змінам тощо. Теоретично та практично значущим є обґрунтування чинників, що мають визначальний вплив на зміни в системі вищої освіти України, до яких належать: правове поле функціонування системи освіти; кадрове забезпечення; матеріально-технічне забезпечення та фінансування освітньої галузі, шляхом цілеспрямованого поєднання відповідних технологій, форм, методів, засобів та інструментів державного управління.

Значна частина дисертаційних напрацювань дістала впровадження, що підтверджено відповідними актами та довідками, зокрема оригінальні наукові та практичні напрями удосконалення, що містяться в дисертаційному дослідженні, використовувалися в діяльності Міністерства освіти і науки України, Департаменту науки і освіти Харківської обласної державної адміністрації, Харківського регіонального інституту державного управління Національної академії державного управління при Президентові України, зокрема в межах науково-дослідної роботи кафедри соціальної і гуманітарної політики за

темою: “Науково-методичне забезпечення соціальної складової реалізації державної політики сталого розвитку регіону органами публічної влади”.

4. Оцінка оформлення, змісту дисертації та автореферату, її завершеності та відповідності встановленим вимогам

Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел і 4 додатків. Повний обсяг дисертації становить 245 сторінок. Список використаних джерел налічує 234 найменувань.

Перший розділ дисертації присвячений з'ясуванню та розкриттю теоретичних засад державного управління змінами в системі вищої освіти, яку розглянуто як об'єкт державного управління. Досліджено теоретичні основи управління змінами, з'ясовано сутність та зміст означеної категорії, змістовні ознаки освіти як об'єкта державного управління, виділено відповідні рівні структурної організації освітньої діяльності. Доведено, що управління змінами в системі вищої освіти – це використання методів, засобів та інструментів державного управління для забезпечення переведення елементів даної системи (людей і організацій) з нинішнього стану в бажаний із метою отримання запланованих результатів.

Автором наголошено на важливості бачення цілісності ситуації, взаємозв'язку і єдності різних аспектів змін в системі вищої освіти, спрямованості її власного розвитку, варіативності дій. За такого підходу метою управління змінами в системі вищої освіти є забезпечення такої узгодженої взаємодії елементів, яка б забезпечувала сталий розвиток окремих елементів і всієї системи в цілому.

Другий розділ – «Сучасний стан та глобальні виклики щодо державного управління змінами в системі вищої освіти незалежної України» висвітлює проведений автором аналіз сучасних практик управління змінами в системі вищої освіти. У ньому виявлено суперечності в функціонуванні нормативно-правового механізму державного управління змінами в системі вищої освіти України, а також з'ясовано соціальні виміри державного управління змінами в

системі вищої освіти України. Доведено, що оновлення системи освіти, забезпечення її відповідності до найбільш розвинених зразків і стандартів, започаткування структурних реформ є запорукою стабільного розвитку держави, визначальним чинником формування освіченої нації та активного, дієвого громадянського суспільства.

Третій розділ – «Удосконалення підходів до управління змінами в системі вищої освіти України» - це досить вдала спроба автора надати обґрунтовані пропозиції щодо удосконалення управління змінами в системі вищої освіти та розробки інтеграційного механізму державного управління змінами у системі вищої освіти на інституціональному, організаційному та індивідуальному рівнях, а також щодо методики оцінки ефективності управління змінами в системі вищої освіти України.

Розроблено інтеграційний механізм державного управління змінами в системі вищої освіти України, який гармонійно поєднує три рівні: інституційний, організаційний й індивідуальний. Доведено, що державне управління змінами в системі вищої освіти має відбуватись у контексті державної політики у сфері вищої освіти, відповідно до якої мають визначатись напрями, цілі, очікувані результати змін, а також в рамках чинного законодавства.

Дисертація логічно побудована і структурована, що сприяє всебічному розкриттю теми дослідження та розв'язанню поставлених завдань. Висновки є обґрунтованими і достовірними. Зміст автореферату відображає основні положення, висновки та узагальнення, що містить дисертаційне дослідження. Дисертація та автореферат оформлені відповідно до вимог Міністерства освіти і науки України, що висуваються до такого виду наукових робіт. Зміст автореферату повністю ідентичний основним положенням дисертації.

5. Дискусійні положення та критичні зауваження

Позитивно оцінюючи дисертаційну роботу А.В. Бабічева, слід зосередити увагу на низці дискусійних питань та положень, які потребують додаткового

пояснення з боку автора роботи. Тому вважаю за доцільне зробити такі зауваження:

1. У третьому пункті наукової новизни «дістали подальшого розвитку» автором не визначено, чим саме пропонований ним підхід до оцінки ефективності управління змінами в системі вищої освіти України відрізняється від раніше відомих.

2. У другому розділі дисертації автор досить ґрунтовно аналізує нормативно-правову базу з проблематики управління змінами в системі вищої освіти в Україні, однак не пропонує при цьому, яким чином її можна було б удосконалити.

3. Автором докладно проаналізовано й узагальнено зарубіжний досвід у сфері управління змінами в системі вищої освіти. Проте, не зрозуміло, досвід якої країни або країн найкраще підходить для його впровадження в Україні і чому саме.

4. У п. 2.1 дисертант ґрунтовно розглядає взаємозв'язок управління змінами в системі вищої освіти з принципами «управління за результатами». На наш погляд, було б доцільним розглянути також співвідношення принципів управління змінами з іншими сучасними управлінськими концепціями, такими як управління якістю та керування проектами.

5. Дуже позитивним моментом дисертаційного дослідження є проведення автором власного соціологічного опитування, результати якого є досить цікавими для практики державного управління системою вищої освіти. Однак не зовсім зрозуміло, чому в якості респондентів було взято лише державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування, і залишилися поза увагою представники громадськості та наукової спільноти.

Висловлені зауваження мають здебільшого дискусійний характер і не зменшують наукової цінності дисертаційного дослідження, а також не впливають на практичну значущість дисертаційної роботи. Проте, сподіваюсь, що вони будуть корисними для подальших наукових розвідок автора.

Загальний висновок

Дисертаційна робота Бабічева Анатолія Валерійовича “Державне управління змінами в системі вищої освіти України” є самостійною, логічно структурованою та завершеною науковою працею. Отримані результати дослідження і представлені напрями удосконалення в сукупності забезпечують вирішення актуального наукового завдання щодо теоретичного обґрунтування методичних засад та концептуальних підходів до управління змінами в системі вищої освіти України та розробку на цій основі практичних рекомендацій з його удосконалення, що має суттєве значення для галузі науки “Державне управління”.

За своїм змістом, актуальністю, новизною, важливістю одержаних автором наукових результатів, їх обґрунтованістю і достовірністю, а також практичною цінністю сформульованих положень та висновків, дисертаційна робота “Державне управління змінами в системі вищої освіти України” відповідає вимогам Порядку присудження наукових ступенів, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 р. № 567 та вимогам МОН України, а її автор – Бабічев Анатолій Валерійович заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата наук з державного управління за спеціальністю 25.00.02 – механізми державного управління.

Офіційний опонент:

кандидат наук з державного управління,
доцент, перший проректор Сумського
державного педагогічного університету
імені А.С.Макаренка

Пшенична Л.В.
зав. кафедрою
університетського секретаря Шиф, Шибодо.

Пшенична Л.В.